

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

ІНТЕРВ'Ю «ЮРИДИЧНОЇ ГАЗЕТИ» З МІНІСТРОМ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ,
К. Ю. Н., НАРОДНИМ ДЕПУТАТОМ ВРУ ІІ-V СКЛИКАНЬ
ОЛЕКСАНДРОМ ЛАВРИНОВИЧЕМ

■ Шановний пане Лавринович, які є три ваші пріоритети і як ви їх реалізуватимете як Міністр юстиції?

– Я продовжую працювати за тими напрямками, які вже давно визначені, ще в 2002 році. Мені, звісно, шкода, що впродовж цього року, коли я працював на посаді міністра, більшість часу доводилося займатися непродуктивною роботою – юридичними експертизами та протидією руйнації правових інститутів держави, щоб забезпечити якісне функціонування системи юстиції України в умовах політичного протистояння та культивування правового нігілізму. Тому багато зусиль пішло на неконструктивні напрямки...

Не скажу, що щось можна виділити в пріоритети, а решта не варта великої уваги. Скажімо, найбільше уваги потребують виконавча служба, нотаріат і нормотворча функція Міністерства юстиції. Але є важливими і міжнародний блок, і система функціонування реєстрації актів цивільного стану громадян, включно з апостилюванням, включно також зі створенням загальнодержавної реєстрової книги... Сьогодні в нас є тільки церковні книги та книги окремих загсів і РАГСів, і кожен рік десь виникає проблема або з неможливістю відновлення запису, або з втратою запису, або зі спотворенням запису. І я гадаю, що ми повинні створити єдину електронну загальнодержавну книгу записів актів громадян, яку більшості європейських країн. Ця робота вже розпочата й вона має хорошу динаміку.

■ Чи стане пріоритетом Міністерства юстиції вдосконалення системи підготовки юристів? Якщо так, то які зміни пропонуватимуться у зв'язку з цим?

– Нічого нового я не можу сказати, тому що від 2002 року це питання перебуває під постійним наглядом. У 2003 році за спільним договором із Національною юридичною академією України імені Ярослава Мудрого в Харкові відкрито додатковий факультет. Сьогодні там два факультети: факультет юстиції та факультет виконавчої служби. У нас також укладені договори з Академією внутрішніх справ у Києві, з Київським національним університетом, зі Львівським національним університетом імені Івана Франка, з Одеською національною юридичною академією. Крім того, ми перейшли на новий формат роботи наших курсів підвищення кваліфікації. І наступний крок – це, я гадаю, зміна статусу цих курсів, яким поки що ми приділяли мало уваги, додаткова розробка програми перепідготовки.

Правова освіта переважно будується через міжвідомчу координаційну раду з питань правової освіти, де вибудовуються різні форми, залежно від місцевих особливостей, роботи в областях і раз на квартал ми обов'язково проводимо засідання цієї ради та підбиваємо підсумки роботи по кожному напрямку. Треба продовжувати вже розпочату справу.

Вважаю, що відомча освіта – це неефек-

тивний напрямок. Освіта має бути загальною і нею мусить займатися відомство, спеціально для цього створене – Міністерство освіти. Відомчою повинна бути тільки післядипломна освіта чи перепідготовка.

■ Які повноваження Міністерства слід звузити чи розширити і чому?

– Потрібно, можливо, позбавитися окремих повноважень, але не звужувати їх. Я маю на увазі повноваження, що є не надто профільними. Наприклад, зараз ми займаємося реєстрацією друкованих видань, інформаційних агентств, ЗМІ. На мою думку, цю функцію не обов'язково має виконувати Мін'юст, нею можуть займатися інші органи. Те саме стосується реєстрації біографічних історій. Із тих функцій, які ще сьогодні в нас є, які можна було би зменшити, складно щось виокремити, оскільки українська юстиція і так дуже обмежена порівняно з усіма європейськими юстиціями. Із точки зору здорової логіки, слід говорити про розширення функцій. Скажімо, Міністерство юстиції України, як ви знаєте, народилося як секретаріат адміністрування судів. Це одна з основних функцій юстиції в усіх європейських країнах без винятку. В Україні цю функцію виконує окремий орган виконавчої влади. Я вважаю, це неправильно. Зрозуміло, що пенітенціарна система має бути в системі юстиції, до речі, зобов'язання проте, що так буде зроблено, Україна взяла на себе у 1995 році. Сьогодні вже Бог дав 2007 рік.

У випадку з прокуратурою – тут теж потрібно дати ясну відповідь. Європейські підходи є різними, в деяких державах прокуратура перебуває в судовій владі, але, звісно, вона не займається досудовим слідством. В інших державах – це складова Мін'юсту, і тоді вона опікується досудовим слідством. І те, і те – нормально. Я гадаю, що ми не повинні знову винаходити велосипед із квадратними колесами. Потрібно вибрати певну модель. Вважаю, це може бути яка одна модель, так і інша. Але потрібно щось упроваджувати. Ми мали вже достатньо часу, щоби переконатися, що наявна модель не відповідає функціям, які покладаються на прокуратуру в демократичному суспільстві.

Там, де мова йде про обов'язковість дотримання нагляду під час оперативно-розшукової діяльності, під час ведення слідства, наглядова діяльність у місцях позбавлення чи обмеження волі – у всіх трьох складових у нас не все гаразд. Але прокуратура – це єдиний орган, який має цим займатися, незалежно від статусу. А з додатковими функціями, які прокуратура може виконувати, а може й не виконувати – тут у нас більш успішні справи.

■ Міністр юстиції. Це людина Президента, Глави Уряду, своєї політичної сили чи це «людина права»?

– Звісно, що ідеальним є четвертий варіант і в своїй роботі протягом усіх років я максимально намагався до нього наблизитися. Звичайно, було би абсолютно нещирим, неправдивим казати, що Міністер-

ство юстиції і сам міністр можуть бути ізолюваними від тих процесів, які відбуваються в уряді в широкому розумінні та в Кабінеті Міністрів зокрема. Але я гадаю, що є достатньо підстав говорити про те, що намагання зробити Міністра юстиції чи єнось людиною були завжди, і в різний час різні міністри показували, що вони досить рішучі для того, аби відстояти інтереси права, інтереси закону.

■ Професійне табу Міністра юстиції.

– Міністр юстиції ніколи не повинен допускати незаконних дій, схвалювати чи виправдовувати такі дії, чи, ще гірше, представляти їх як публічну чесноту.

■ У яких випадках Міністр юстиції повинен подати у відставку (не лише у передбачених законодавчо)?

– Починаючи з 2001 року за указом Президента, а з 2007-го вже за законом «Про Кабінет Міністрів» міністри є політичними діячами, на яких не поширюється закон «Про державну службу». Тому питання відставки для міністра – це питання політичної відповідальності. Він має подати у відставку, якщо не погоджується з тією політикою, яку реалізує уряд на чолі з прем'єром. Тоді є політичний конфлікт, і міністр має заявити Верховній раді про свою відставку. Ті, хто працюють на політичних посадах, не мають можливості апелювати до того, що пройшли вибори, створена нова політична коаліція, а вони хочуть і далі працювати. Це поширюється на будь-якого члена уряду...

■ Які зміни в регулюванні юридичної діяльності (права на заняття юридичною практикою) ініціюватиме Міністерство юстиції найближчим часом?

– Не дуже просте запитання. В різних державах є різні моделі. Північноамериканська модель тяжіє до домінування адвокатів, які, зрештою, здійснюють навіть нотаріальні послуги. Європейська традиція інша. В Україні, на мою думку, не завершено чітке формування відмінностей у статусі, в підходах до роботи адвокатів. Зрештою, вже достатньо довго дебатують довкола нової редакції закону про адвокатуру.

Адже саме ця юридична діяльність найбільш вноормована й має найбільшу самоорганізацію. Адвокати самі проводять дисциплінарні провадження й самі ухвалюють рішення про дисциплінарні стягнення. Ця система працює. Є питання в статусі тих юристів, що надають адвокатські послуги як захисники, у судах, по кримінальних, цивільних, господарських і адміністративних справах. Я не готовий сьогодні оцінювати, наскільки потрібно зберігати статус-кво, чи це має бути виключно адвокатська діяльність. Широка публічна дискусія може бути більш ефективною. Але я переконаний, що кожен юридичний цех

мусить максимально створювати механізми самоорганізації: це стосується і адвокатів, і нотаріусів, і я гадаю, що інші сфери юридичних послуг теж не виняток.

Якщо взяти практикуючих юристів, є багато фірм, де працюють не тільки адвокати. Люди, які здійснюють велику кількість консалтингових функцій, функцій супроводу господарської діяльності. Я не впевнений, що це мають обов'язково бути адвокати.

■ Ваше праворозуміння? Як ви визначаєте поняття «право» і поняття «верховенство права»? Прихильником якого праворозуміння ви себе вважаєте?

– На мою думку, аби виконувати якісно та відповідально обов'язки на посаді Міністра юстиції навряд чи є необхідним точно ідентифікувати свій підхід, своє розуміння з якогось одного напрямку.

Я чудово розумію велику відмінність, яка є між верховенством права і верховенством закону. Якщо брати концептуально, то мова йде про природні права громадян, які є основою писаних правових норм. Але при цьому слід розуміти, що в державі, де функціонують органи управління, потрібно достатньо багато часу для стабільного розвитку суспільства, щоб органи управління могли приймати будь-які рішення – дозвольні, регулятивні чи примусові, які ґрунтувалися б не тільки на писаних нормах (закон, указ, постанова).

Потрібно, аби застосовувалося звичаєве право, що спирається на традиції – держави або місцевості – і щоби це сприймалося як аксіоматичне, кого це стосується, суспільством, у якому це рішення приймається. Для нас сьогодні це неприйнятно. Якщо в Україні така традиція і буде колись, то дуже нескоро, не за нашого життя. В Україні сьогодні важливо забезпечити неухильність дотримання писаних норм.

Щодо визначення поняття «право»: не думаю, що воно може бути вичерпним і однозначним. Для мене, напевне, це сукупність норм і правил (не тільки писаних), а також процедур їх творення та застосування.

Спількувався **Славик БП'УН**
«Юридична газета»

Василь Кисіль,
д. ю. н., професор Інституту міжнародних відносин, старший партнер ЮФ «Василь Кисіль і Партнери»

на Лавриновичі. Від нового міністра я очікую, що нарешті буде створена третя гілка влади. Я не маю на увазі судову реформу. Слід подивитися в корінь проблеми і створити принципово нову, актуальну для демократичного суспільства, систему.

Сьогодні в Україні є суди, але якщо немає адекватного розмежування повноважень виконавчої, законодавчої та судової гілок влади, якщо судова гілка не є незалежною, то, по суті, вона і не є владою. Для того, щоб запустити новий механізм у роботу, може знадобитися щонайменше дватри роки: півроку-рік лише на підготовку нормативних актів.

Володимир Горбатенко,
д. політ. н., професор, заступник директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

силі, а не на інтересах України. Я гадаю, в Міністерстві юстиції, або, як правильно відзначають, в «Міністерстві справедливості», Міністр юстиції повинен бути поза політикою. У наших умовах це утопія.

Є люди, які більше чи менше ангажуються на політиці. Сергій Головатий багато ангажувався на політиці. В Олександра Лавриновича однозначно був крен в один бік.

Серед тих кандидатур, які називаються, мені найближчою є позиція Миколи Оніщука. При-

наймі, він намагається утриматися в правовому колі, у своїх виступах, у своїй діяльності.

Мені імпує чіткість його позиції та намагання дотримуватися закону. Щодо Катеринчука, то, можливо, у нього менше досвіду. Але, як показали революційні події 2004 р., все-таки він не покотився слідом за якоюсь групою і намагається наповнити політику правом.

Отже, це могли б бути дві гідні кандидатури на посаду.

Але небезпека приналежності до певної політичної сили залишається.